

РЕЦЕНЗИЯ

За дисертационния труд на **ЛЮБА /ЛЮБОВ/ СЛУЦКИЙ** на тема: **„Личностни идентичности, професионални роли и развитие на професионалната идентичност: предварителното обучение на учители в Израел”** за придобиване на образователната и научна степен **„Доктор”** – докторантска програма „Философия” към катедра „Философски и политически науки” при Философски факултет на ЮЗУ

Научен ръководител: Доц.д-р Антоанета Николова

Рецензент: Проф. дфн Иванка Стънова

Административен ракурс към дисертацията

Дисертационен текст на Люба Слуцкий, докторант на самостоятелна подготовка, е разработен на 208 страници, разпределени в увод, четири глави, заключение и библиография от 194 източника на английски език. **Авторефератът** представя в синтетичен и анотативен вид съдържанието и същността на дисертационния текст, но истинските авторови тези се разкриват в самата дисертаци - достатъчна количествено като обем и много важен фокус на представяне на тезите – обединяване на теоретичните анализи и доказване на хипотезите в режим на практическо изследване.

Според изискванията са посочени и **четири обобщени приноса** на дисертационния труд: **теоретичен принос**, чрез който авторката допълва и доразвива известните модели за развитието, израстването и утвърждаването на бъдещите учители като професионалисти. **Методологичен принос**, чрез който се утвърждава важността на един смесен, конвергентен подход към изследването, като се отчитат съществени структуриращи вектори като влияние на тенденции, собствен житейски и професионален опит. **Емпиричният принос** представлява обективен доказателствен материал, чрез който се утвърждава значимостта на педагогическото наставничество в процеса на педагогическата практика и се обобщава като интегриран процес, а не като отделен експеримент или

уязвима обратна връзка. **Практическият принос** правилно е формулиран и адресиран към следващото развитие на педагогическата практика, на допълване и разгръщане на учителското образование и участието на педагогическите наставници.

По темата на дисертацията са направени **четири публикации**.

Люба Слуцкий писмено гарантира авторството на своя труд и с това категорично отговаря на изискването за етичност и защита на авторските права.

Мотивираща рамка идеи на изследването

Дисертационният труд на Люба Слуцки е първият, с който се запознавам за развитието на образованието в Израел, активните модели за участие на педагогическия наставник в изграждането на качествени и професионални учители, които са и началото на качествено общуване с учениците като преки адресати на учебния процес.

В **Увод** авторката задава концептуалната решетка на дисертацията. Тук се формулира **основната теза** на изследването, че педагогическото наставничество по време на педагогическата практика, **отношенията наставник – бъдещ учител, функционалната обратна връзка, възможностите за експериментиране**, имат значима и решаваща роля за формирането на самоефикасността и професионалната идентичност на бъдещите учители. Любова Слуцкий, очевидно споделяйки и личен опит, балансирано въвежда понятия, които са крайъгълни точки за структуриране на изследването. **Предметът на изследване** обобщава практиките на педагогическото наставничество, които се опират на обратна връзка, насърчаване на експериментирането, самонаблюдението като база, за да се получи качествен резултат върху развитието на самоефективността и професионалната идентичност на бъдещите учители. **Обектът на изследване** е формиране именно на професионална идентичност и самоефикасност. Защото практиката показва, че качествените педагози създават и изграждат и позитивни качества при учениците. В тази насока се формулира и **целта на изследването** – анализ на реакцията и подхода на педагогическия наставник, в чиято дейност се обединява **обратната връзка, експериментирането и самонаблюдението** като цялостна педагогическа матрица, за да се

проследи дали тази триада допринася за развитието на самоефикасността и професионалната идентичност на бъдещите учители.

Актуалността на избраната тема следва от изключителната роля на образованието в съвременния свят. Когато педагогическият наставник успее да формира несъмнени качества - психологически профил, идентификационни фактори като самоефикасност, професионални умения и увереност, бъдещият учител не изпитва дискомфорта на нестабилната самоефикасност и недобре изградена професионална идентичност. Любов Слуцкий задълбочава актуалността на темата, като, **освен теоретичния портрет на проблема, формира и собствено емпирично изследване**. Това е пътят за проверка на теоретичните цели, задачи и хипотези. Изследването обобщава поливариантните педагогически модели в Израел, мултикултурната педагогическа среда и, следователно, разнообразните модели на педагогическо наставничество. Правилно авторката формулира извода, че резултатите от изследването имат не само локална значимост, но **биха били добра основа и за системите на учителско образование в Израел**.

В изследването на **дисертантката участва група от 34 бъдещи учители**, които се обучават в различни педагогически програми. Така се формира поливариантен педагогически модел: *представят се различни предмети, различни типове училища, различни контекстуални влияния*. Така, въпреки голямото разнообразие, се фокусира **управляема извадка**, в която се търси участието на самооефикасността и професионалната идентичност, прилагайки многокомпонентен методологически анализ.

Авторката формулира и четири **хипотези на изследване**, пряко свързани с целта на изследването: педагогическото наставничество, чрез плодотворните си компоненти – обратна връзка, експериментиране и наблюдение, представлява положителен модел за формиране на качества у бъдещите учители, на изграждане на самооефективност и професионална идентичност. Формирането на подобен работещ модел може да получи и странични влияния от допълнителни фактори, но в цялост се създава и удържа една работеща педагогическа програма. Това го доказват и резултатите от изследователската група, разгледана в изследването.

Така оформената рамка на изследването е обстоятелствено развита и доказва в **следващите глави**.

Първа глава „Теоретични основи на изследването“ представлява изграждането на теоретичната и концептуална рамка на изследването. Авторката представя базови изследвания и анализи, свързани с развитието на бъдещите учители. Тук основателно се отделя специално място на **Алберт Бандура и тезата му за Аз- ефективността**. Превръщането на човека в активен фактор за развитието си, Бандура предлага и защитава нова гледна точка в психологията. Тезата на Бандура е прекрасен методологически структуриращ компонент в изследването на Слуцкий, изпълнявайки ролята на опора и предпоставка в оптимизирането на педагогическата практика в Израел. Бандура въведе нови перспективи в социалната психология, като съсредоточи изследванията върху когнитивния ракурс и способността на човека да влияе и мотивира собственото си поведение.

В теоретичните предпоставки се представя и гледната точка на холандския учен **Дуве Бейард /Douwe Beijaard/** за професионалната идентичност на учителя, **която е съчетание от няколко фактора - професионална идентичност, педагогическа експертиза и дидактическа компетентност**. Участието на педагогическия наставник е важен фактор за цялостното изграждане на бъдещите учители и формирането на професионалното им самочувствие и идентичност.

След изградената теоретична и концептуална рамка, **във втора глава „Методология“** авторката обосновава използването на смесена методология, с оглед на сложността на композиране на изследователската група. Експерименталното изследване на контролираната група учители /34/ предполага включване на методи, аналитични процедури, сравнителни, компаративни подходи и системното им структуриране в процеса на доказване и коментиране на получените резултати. Така авторката разполага **не само с количествени, но и с качествени**, обосновани в контекста на водещите теоретични понятия – самоефективност /Бандура/ и професионална идентичност /Бейард/.

Трета глава „Резултати и констатации“ отразява описателно получените количествени и качествени резултати, докато **четвърта глава „Дискусия“** представлява интерпретативен модел на получените количествени и качествени показатели. Авторката предлага доказателства и анализи, чрез които да потвърди изходните си хипотези. Как и дали педагогическите практики допринасят за развитието на самоефикасност и

професионална идентичност. Главата обобщава влиянието на различните фактори и вариативните промени, които водят и до променливи изводи, влияят върху ефекта, към който се стреми педагогическата практика: чрез компонентите на педагогическото наставничество – обратна връзка, педагогическо експериментиране и самонаблюдение, да се повлияе и върху професионалното развитие на бъдещите учители.

Постижения и сполуки в дисертацията:

1. Представеният дисертационен текст ***е актуално теоретико-експериментално изследване, с идеята изводите, наблюденията и анализите да послужат актуално в практиката. Написан интелигентно и с разбиране,*** с ясната задача изследването да не остане само на хартия, но да се постигне и практически ефект – прилагане на изводите към педагогическата практика.
2. Несъмнена находка на дисертацията е представянето на солидна ***теоретична база*** и използването на постигнатото, описано в литературата, в ***собственото експериментално изследване*** - като изводи, техники, изследователски инструментариум.
3. В текста се забелязва и ***личното съпричастие*** на Люба към учителската професия и желанието да оптимизира работата на своите колеги.
4. Обоснованата теоретична глава е солидно подкрепена и от ***философския опорен стълб*** – изследването на професионалната идентичност не като застинал, пасивен и апатичен процес, а като динамичен, социално конструиран.
5. Философският вектор обединява двете конструктивни насоки – ***онтологичната***, според която идентичността е процесуална, а не фиксирана и ***епистемологичната*** – знанието, усъвършенстрането, развитието и в педагогическата практика се постига чрез личния опит, диалогичните позиции, междуличностните отношения.
6. Дисертацията е важно постижение и като възможност изводите, анализите, препоръките, да бъдат използвани както в локален, така и в по-глобален план към педагогическите практики в Израел.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният дисертационен текст е значимо изследване на педагогическата практика в Израел, с акцент върху ролята на педагогическия наставник като ментор, учител и човек с опит. На основание на постигнатите анализи, резултати, лично отношение, конструктивни изводи и **на добре конструирания дисертационен текст и изграждането на балансирано включване на двете части /теоретична и експериментална/ и въз основа на качествата на дисертацията /цели, задачи, хипотези, анализи, прогнози, препоръки /, убедено гласувам с ДА за присъждане на образователната и научна степен „доктор”, на ЛЮБОВ СЛУЦКИЙ!**

Поздравления за научния ръководител доц. д-р Антоанета Николова и катедрата!

13.08.2026 г.

проф. дфн Иванка Стъпова

REVIEW

of the doctoral dissertation of Lyuba (Lyubov) Slutsky entitled:

“Personal Identities, Professional Roles, and the Development of Professional Identity: The Case of Pre-Service Teachers in Israel”

submitted for the award of the educational and scientific degree of **Doctor (PhD)** in the doctoral program **“Philosophy”** at the Department of Philosophy and Political Sciences, Faculty of Philosophy, South-West University.

Supervisor: Associate Professor Antoneta Nikolova, PhD

Reviewer: Professor Ivanka Stapova, DSc

Administrative Overview of the Dissertation

Lyuba Slutsky’s dissertation, prepared as an independent doctoral research project, consists of 208 pages and is structured into an introduction, four chapters, a conclusion, and a bibliography comprising 194 sources in English. The abstract presents the content and essence of the dissertation in a concise and well-organized manner. However, the author’s original contributions become fully apparent in the dissertation itself, particularly through the successful integration of theoretical analysis and empirical investigation for the validation of the research hypotheses.

In accordance with the academic requirements, the dissertation outlines four principal contributions:

- **Theoretical contribution:** The author expands and further develops existing models concerning the professional growth, development, and consolidation of future teachers.
- **Methodological contribution:** The study demonstrates the value of a mixed, convergent research approach that takes into account significant structuring factors such as social trends, life experience, and professional practice.
- **Empirical contribution:** The research provides objective evidence supporting the importance of pedagogical mentoring during teaching practice

and presents mentoring as an integrated developmental process rather than an isolated intervention or fragmented feedback mechanism.

- **Practical contribution:** The author formulates valuable recommendations for the future development of pedagogical practice, teacher education, and the involvement of mentor teachers.

The dissertation topic has also been supported by **four scholarly publications**.

Lyuba Slutsky has formally declared the authorship of the dissertation, thereby fully complying with the ethical standards and requirements concerning academic integrity and copyright protection.

Conceptual Framework and Research Rationale

This dissertation is the first study I have encountered that examines teacher education and mentoring practices in Israel in such detail. It explores active models of pedagogical mentoring and their role in shaping competent and professional teachers capable of establishing high-quality educational relationships with students.

In the **Introduction**, the author presents the conceptual framework of the study. The central thesis is that pedagogical mentoring during teaching practice, the mentor–student teacher relationship, constructive feedback, and opportunities for experimentation play a decisive role in the development of self-efficacy and professional identity among future teachers. Drawing, in part, on personal professional experience, the author introduces and clarifies the key concepts that structure the entire research project.

The **subject of the study** focuses on mentoring practices that incorporate feedback, experimentation, and self-reflection as mechanisms supporting the development of self-efficacy and professional identity in pre-service teachers. The **object of the study** is the formation of professional identity and self-efficacy. The author rightly emphasizes that highly competent teachers contribute significantly to the positive development of their students.

Accordingly, the **aim of the research** is to analyze the role and practices of mentor teachers, specifically examining how feedback, experimentation, and self-observation function together as a pedagogical framework and whether this

combination contributes to the development of self-efficacy and professional identity among future teachers.

The relevance of the topic stems from the crucial role of education in contemporary society. When mentor teachers successfully cultivate professional competencies, confidence, and self-efficacy, future teachers are less likely to experience uncertainty resulting from unstable professional identities. Beyond offering a strong theoretical analysis, the author develops an original empirical study that enables a direct examination of the proposed goals, research questions, and hypotheses.

The research reflects the diversity of pedagogical approaches and the multicultural educational environment in Israel, highlighting varied mentoring models. The author correctly concludes that the findings possess not only local significance but may also provide useful insights for broader teacher education systems in Israel.

The empirical study involved **34 pre-service teachers** enrolled in different teacher education programs. This diverse sample includes participants from various subject areas, school settings, and educational contexts. Despite this diversity, the author succeeds in constructing a manageable research sample suitable for a complex methodological analysis of self-efficacy and professional identity.

The dissertation proposes **four research hypotheses**, all directly linked to the study's objectives. The author argues that pedagogical mentoring, through effective feedback, experimentation, and observation, serves as a positive mechanism for developing self-efficacy and professional identity among future teachers. While acknowledging the influence of additional contextual factors, the study demonstrates the viability of a coherent and effective pedagogical model, as confirmed by the empirical findings.

The research framework is systematically elaborated and substantiated throughout the subsequent chapters.

Evaluation of the Dissertation Chapters

Chapter One: Theoretical Foundations

The first chapter establishes the theoretical and conceptual foundations of the study. The author reviews major theoretical perspectives related to teacher development, giving particular attention to **Albert Bandura's theory of self-efficacy**. Bandura's understanding of individuals as active agents in their own development provides an appropriate methodological foundation for the dissertation. His contribution to cognitive and social psychology offers a valuable framework for analyzing and optimizing pedagogical practice in Israel.

The chapter also discusses the work of the Dutch scholar **Douwe Beijaard**, whose conceptualization of professional teacher identity combines professional identity, pedagogical expertise, and didactic competence. The author convincingly demonstrates that mentor teachers play a crucial role in fostering both professional identity and professional confidence among future educators.

Chapter Two: Methodology

In the second chapter, the author justifies the use of a mixed-methods research design, appropriate to the complexity of the research sample. The study combines various analytical procedures, comparative approaches, and systematic methods of interpretation. As a result, the research generates not only quantitative but also qualitative evidence, interpreted within the theoretical framework established by Bandura's concept of self-efficacy and Beijaard's model of professional identity.

Chapters Three and Four: Results, Findings, and Discussion

The third chapter presents the quantitative and qualitative findings of the study, while the fourth chapter interprets and discusses these results. Through detailed analysis, the author provides convincing evidence supporting the initial hypotheses and demonstrates the positive impact of pedagogical mentoring practices on the development of self-efficacy and professional identity. Special attention is given to the interaction of various contextual factors that shape the effectiveness of mentoring and influence professional growth among future teachers.

Strengths and Contributions of the Dissertation

The dissertation possesses several notable strengths:

- It addresses a highly relevant educational issue through a successful combination of theoretical inquiry and empirical investigation.
- The study is thoughtfully written and demonstrates a clear intention to produce practical benefits rather than remaining solely a theoretical exercise.
- A major achievement of the dissertation is the integration of a substantial theoretical foundation with original empirical research.
- The author's personal commitment to the teaching profession is evident throughout the work and strengthens its authenticity and practical orientation.
- The theoretical discussion is enriched by a solid philosophical perspective that views professional identity as a dynamic, socially constructed process rather than a static condition.
- The philosophical framework successfully combines ontological and epistemological perspectives, emphasizing that professional development emerges through experience, dialogue, and interpersonal interaction.
- The findings, analyses, and recommendations have value not only within local educational contexts but also for broader pedagogical practice and teacher education in Israel.

Conclusion

The dissertation represents a significant contribution to the study of pedagogical practice in Israel, particularly regarding the role of mentor teachers as educators, guides, and experienced professionals. Based on the quality of the research design, the clarity of its objectives and hypotheses, the depth of analysis, the validity of the findings, and the well-balanced integration of theoretical and empirical components, I consider this dissertation to be a substantial and successful scholarly achievement.

For these reasons, I **strongly support the award of the educational and scientific degree of Doctor (PhD) to Lyubov Slutsky.**

I would also like to extend my congratulations to the dissertation supervisor, **Associate Professor Antoneta Nikolova**, PhD, and to the Department for their contribution to the successful completion of this research.

13.08.2026

Professor Ivanka Stapova, DSc